

Gađenje i moralni sud

Predmet izlaganja jest osjećaj gađenja i njegova relevantnost za donošenje i izricanje moralnih sudova. Za osjećaj gađenja je među prvima znanstveni interes iskazao Charles Darwin vezujući ga uz hranu i osjet okusa. S vremenom je njegova definicija proširena na osjećaj snažne odbojnosti ili neodobravanja prouzrokovanog nečim neugodnim ili uvredljivim. Među različitim izvorima osjećaja gađenja, od potencijalno zaraznih objekata, preko dugoročno štetnih vrsta ponašanja do postupaka i rezultata narušavanja tjelesnog integriteta, svojom se specifičnom prirodom ističu mnogobrojni oblici kršenja društvenih normi uzrokujući tzv. moralno gađenje. O etičkim je implikacijama osjećaja gađenja početkom 20. stoljeća pisao filozof Aurel Kolnai, dok ih je politički najjasnije artikulirao američki liječnik i čelna osoba savjetodavne skupine za bioetička pitanja predsjednika Geoga Busha Leon Kass, koji je tijekom javnih rasprava o kloniranju ovce Dolly devedesetih godina prošloga stoljeća u svojem članku „The Wisdom of Repugnance“ [„Mudrost gađenja“ ili „Mudrost odbojnosti“] napisao: „Gađenje je emocionalni iskaz istinske mudrosti, van moći razuma da ju u potpunosti artikulira. [...] I doista, danas kada se čini da je sve dozvoljeno dok je učinjeno u slobodi, kada naša ljudska priroda više ne zahtijeva poštovanje, kada se naša tijela određuju pukim instrumentima naše autonomne, racionalne volje, gađenje je možda posljednji glas koji brani jezgru naše ljudskosti. Plitke su duše koje su zaboravile drhtati“. Paralelno s apologetima pojavljivali su se i kritičari *mudrosti gađenja* koji su problematizirali proizvoljnost i nepouzdanost samog osjećaja te doveli u pitanje njegovu opravdanost, osobito u slučajevima inficiranosti svjetonazora predrasudama i nerazumijevanjem. Martha Nussbaum je tako naglašavala društvenu moć koju osjećaj gađenja ima a koja povremeno zadobiva i svoj institucionalizirani oblik, osobito u slučajevima mobilizacije osjećaja gađenja u procjeni devijantnosti konkretnoga čina. Nussbaum pritom upozorava na kapacitet osjećaja gađenja kao političkog oružja manipulacije, korištenog ne samo u diskriminaciji drugih i drugačijih već i u potiskivanju ideološki suprotstavljenih argumenata. Uz kraću raspravu o primjerima potonjega u hrvatskom kontekstu izlaganje će biti zaključeno artikulacijom stava o ograničenoj primjenjivosti osjećaja gađenja u moralnom suđenju s obzirom na socio-kulturni kontekst uključenih aktera.

Dr. sc. Ana Maskalan doktorirala je na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2012.). Od 2006. zaposlena je u Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu, a danas ondje radi kao znanstvena suradnica u okviru Centra za omladinska i rodna istraživanja. Suradivala je na desetak znanstveno-istraživačkih projekata. Autorica je monografije *Budućnost žene: Filozofska rasprava o utopiji i feminizmu* (IDIZ; Plejada: Zagreb, 2015.) i koautorica knjige *Identitet i kultura* (M. Labus, L. Veljak i M. Adamović; IDIZ, 2014.). Područja njezinog filozofskog i istraživačkog interesa uz rodne i utopijske studije su teorije

identiteta, u prvom redu tjelesnog identiteta, pop-kultura i kiberkultura te politička i socijalna pitanja društvene pravednosti i diskriminacije.